

Boj se švarcsystémem přitvrzuje. Inspektoři práce spolupracují napříč Evropou

–TEXT– Jan Beránek –FOTO– Shutterstock

Nelegální zaměstnávání a nehlášená práce překračují hranice. Firmy, které podnikají ve více státech, často spoléhají na to, že zahraniční prvek ztěžuje kontrolám identifikaci skutečného zaměstnavatele a ony se vyhnou postihu. Některým se to už nevyplatilo. Příslušné instituce evropských států totiž nyní navazují těsnou spolupráci. V posledních týdnech například proběhla společná akce inspektorů práce z osmácti evropských zemí zaměřená na pohostinství. Zkontrolováno bylo téměř dva tisíce tři sta společností. Možné pochybení bylo zjištěno v sedmi stech případech.

Nejužší spolupráce je u těch zemí, jejichž zákony jsou podobné, stejně jako typ protiprávního jednání. Tak například může Česko úspěšně koordinovat svůj postup s Německem. Odtud pochází Arthur Braun, zakladatel mezinárodní advokátní kanceláře bpv Braun Partners. Podle něj se úřady v jeho rodné zemi zaměřují hlavně na zaměstnávání načerno a modely zastřené práce připomínající český švarcsystém. I proto již v roce 2009 obě země uzavřely smlouvu o výměně informací, koordinaci kontrol a společném

vyšetřování rizikových odvětví. „Podle našich zkušeností se většina případů týká českých živnostníků, kteří naoko pracují jako samostatně výdělečně činné osoby na základě fiktivních smluv o dílo na stavbách a v továrnách,“ říká advokát.

Stavebnictví, pohostinství i doprava. Odvětví, která má v hledáčku domácí inspekce práce, jsou hojně kontrolována i při mezinárodních akcích.

V poslední době roste potřeba spolupráce i se vzdálenějšími evropskými zeměmi, zejména v souvislosti s rostoucím počtem zahraničních pracovníků. Tiskový mluvčí Státního úřadu inspekce práce Richard Kolibač popisuje situace, kdy zahraniční subjekt tvrdí, že osoby, které pro něj pracují, jsou zaměstnány a usazeny v jiném státě Evropské unie a v Česku pouze dočasně poskytují služby v souladu s unijními pravidly volného pohybu. Kontrola však ukáže, že ono zahraniční zaměstnání neexistuje a firma obchází české předpisy o zaměstnávání cizinců. Kontrol tohoto typu v posledních

letech přibývá v odvětvích, kde je to nejčastější, jako jsou stavebnictví, dálková doprava či pohostinství.

Tomu, aby byla spolupráce účinnější, brání neexistence společné zákonné definice nelegální a nehlášené práce. Proto klíčovou roli hraje Evropský orgán pro pracovní záležitosti, který byl založen v roce 2019. „Nabízíme podporu pro koordinované a společné inspekce, například ubytování, cestovní výdaje, tlumočení, překlady dokumentů, analýzy a podobně,“ vysvětluje Pia Fallströmová, vedoucí odboru komunikace. Dodává, že její instituce nemá pravomoc sama provádět kontroly, ty zůstávají v rukou jednotlivých států.

Klasickou formou spolupráce jsou tedy společné kontroly úředníků více zemí na území jednoho státu. „Pozvaní inspektoři se obvykle účastní jako pozorovatelé. V některých členských státech je pro jejich přítomnost vyžadován souhlas zaměstnavatele. V jiných mohou i vést rozhovory s pracovníky nebo shromažďovat důkazy,“ vysvětluje Fallströmová. V posledním roce takto čeští inspektoři získávali zkušenosti v Rakousku a Belgii a naopak hostili kolegy ze Slovenska.

Švarcsystém i podvody se zahraničními pracovníky.

Spolupráce evropských inspekcí práce může odhalit i prohřešky ze zahraničí.

Takto kontroloři poznají třeba i jim neznámé, ale efektivní postupy, které mohou zařadit do své praxe. Podle Fallströmové se inspektoři vzájemně učí, jak efektivně při kontrolách využívat drony nebo jak rozvíjet spolupráci a výměnu informací s daňovými úřady a dalšími státními institucemi.

Výsledky zahraniční kontroly navíc mohou inspektory přivést na stopu nelegální činnosti na území České republiky. „Po návratu je podle získaných informací možné zahájit kontroly v domovském členském státu,“ potvrzuje Kolibač.

Inspektoři z různých států se mohou domluvit i na koordinované akci, více skupin pak operuje na svém domovském území. Češi se tímto způsobem na konci

roku 2024 zapojili do akce iniciované Německem, při které bylo v osmi evropských státech zkontrolováno více než šestnáct set zaměstnavatelů ohledně dodržování mzdových předpisů.

Rostoucí zájem o mezinárodní spolupráci potvrzují i statistická data. Zatímco v roce 2021 bylo provedeno pouze deset společných a vzájemně sladěných kontrol, loni jejich počet narostl na sto třicet sedm.

Hostující inspektoři se obvykle účastní jako pozorovatelé. V některých zemích potřebují povolení zaměstnavatele, v jiných mohou shromažďovat důkazy.

Významná je i výměna informací z běžných kontrol. K těm se domácí inspektoři dostanou díky specializovanému systému. Jeho prostřednictvím je rovněž možné požádat o prověření zahraničního podnikatele, který vysílá své zaměstnance do České republiky. Kolibač doplňuje, že s pomocí kolegů v cizině je možné lépe vymáhat i případné neuhrazené pokuty.

Pomáhá i unijní agentura Eurojust. „Sice se nesespecializuje přímo na nelegální práci, ale podporuje přeshraniční vyšetřování a policejní spolupráci v případech, kde jde o širší trestnou činnost, například organizované skupiny zapojené do nelegálního zaměstnávání či daňových úniků,“ uzavírá Braun. ■